

12 Φλεβάρη 1945: η συμφωνία της Βάρκιζας

Π.Κ.

«... διά να υπάρξη ο Δεκέμβριος, έπρεπε προηγουμένως να είχωμεν έλθει εις την Ελλάδα. Και τούτο ήτο δυνατόν μόνον με την συμμετοχήν και του ΚΚΕ εις την κυβέρνησιν, δηλαδή με τον Λίβανον. Και διά να ευρεθούν εδώ οι Βρετανοί, οι οποίοι ήσαν απαραίτητοι διά την Νίκην, έπρεπε προηγουμένως να είχεν υπογραφή το Σύμφωνον της Καζέρτας. Και διά να γίνη η Στάσις (του Δεκεμβρίου) έπρεπε προηγουμένως να επιμείνω εις την άμεσον αποστράτευσιν του ΕΛΑΣ και να θέσω το ΚΚΕ ενώπιον του διλήμματος ή να αποδεχθή ειρηνικώς τον αφοπλισμόν του ή να επιχειρήση την Στάσιν, υπό συνθήκας όμως πλέον, αι οποίαι ωδήγουν εις την συντριβήν του».

Γεώργιος Παπανδρέου

(ο Γέρος της... Δημοκρατίας)

Στις 12 Φεβρουαρίου 1945 υπογράφηκε η Συνθήκη της Βάρκιζας. Η Συνθήκη αυτή στέκει σαν το αρνητικό ιστορικό ορόσημο που σηματοδοτεί την πρώτη μεγάλη τραγωδία του ελληνικού εργατικού και κομμουνιστικού κινήματος, οι συνέπειες της οποίας καθόρισαν την πορεία του από τότε και μέχρι σήμερα. Η Βάρκιζα δεν όρισε μόνο το αυτοκτονικό τέλος της μεγάλης εποποιίας των αγώνων του 1941 – 1944, αλλά και τους όρους για τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε και που κατέληξε σε συντριπτική ήττα για το ΚΚΕ και το Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας (ΔΣΕ). Ορίζει όμως και κάτι άλλο: τη βαριά υποθήκη για μια ιστορική “ρεβάνς”, που έχει εγγραφεί, συνειδητά ή ασυνείδητα, στα ιστορικά καθήκοντα του ελληνικού κινήματος και της ελληνικής Αριστεράς.

Από την ίδρυση του ΕΑΜ ως την “κυβέρνηση του βουνού”: η εποποιία

Το ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο) ιδρύθηκε στις 27 Σεπτεμβρίου του 1941. Δυόμισι μήνες πριν, τον Ιούλιο του 1941, ιδρύθηκε στην Αθήνα το Εργατικό ΕΑΜ (ΕΕΑΜ). Στη συνέχεια, στις 16 Φεβρουαρίου του 1942 ιδρύθηκε ο ΕΛΑΣ (Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός), που άρχισε επιχειρήσεις κατά των γερμανο-ιταλικών στρατευμάτων κατοχής νωρίς την άνοιξη του ίδιου χρόνου. Στις 23 Φεβρουαρίου 1943 ιδρύθηκε η ΕΠΟΝ (Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων). Στις τάξεις του ΕΕΑΜ, του ΕΑΜ, του ΕΛΑΣ και της ΕΠΟΝ εντάχθηκαν και πάλεψαν εκατοντάδες χιλιάδες εργάτες, αγρότες και νεολαίοι, δημιουργώντας μια μεγάλη εργατική και λαϊκή εποποιία αγώνων στις πόλεις και την ύπαιθρο.

Ήδη στα τέλη του 1943 είχαν απελευθερωθεί από τις δυνάμεις κατοχής τα 2/3 της ελληνικής επικράτειας και είχαν εγκατασταθεί, με τη λαϊκή αυτενέργεια και πρωτοβουλία, οι θεσμοί λαϊκής εξουσίας, η Λαϊκή Αυτοδιοίκηση (Λ.Α.) και η Λαϊκή Δικαιοσύνη (Λ.Δ.). Στην κορύφωση αυτής της δυναμικής δημιουργείται, στις 10 Μαρτίου του 1944 στη Βίνιανη της Ευρυτανίας, η ΠΕΕΑ (Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης) ή “κυβέρνηση του βουνού”.

Λίβανος – Καζέρτα – Βάρκιζα

Ωστόσο, καθώς ήδη την άνοιξη του 1944 ήταν φανερό ότι πλησιάζει η ώρα της ήττας του φασιστικού “άξονα” και άρα η ώρα της αποχώρησης των γερμανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα, τέθηκε άμεσα το ζήτημα της εξουσίας: ποιος θα έπαιρνε την εξουσία ύστερα από την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής; Η Βάρκιζα ήταν η τραγική κατάληξη της απάντησης που έδωσε η ηγεσία του ΚΚΕ σε αυτό ακριβώς το ερώτημα.

Η 10η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ το Γενάρη του 1944, ενώ από τη μία πλευρά χαιρετίζει τη λαϊκή αυτοδιοίκηση που έχει

εγκαθιδρυθεί στα απελευθερωμένα 2/3 της χώρας, από την άλλη θέτει σαν στόχο το «*σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας στην ελεύθερη Ελλάδα, που θα συντονίσει τον εθνικό αγώνα με τις επιχειρήσεις των συμμάχων*». Δηλαδή κάνει την επιλογή να μην καταλάβει την εξουσία, αλλά να υποτάξει τη λαϊκή εξουσία που είχε ήδη γεννηθεί στις απελευθερωμένες περιοχές σε μια κυβέρνηση “εθνικής ενότητας”, και τον ένοπλο βραχίονα αυτής της λαϊκής εξουσίας, τον ΕΛΑΣ, στις διαταγές του Στρατηγείου των “Συμμάχων” της Μ. Ανατολής και του Βρετανού στρατηγού Σκόμπι! Αντί ο κύριος όγκος των δυνάμεων του ΕΛΑΣ να προελάσει στην Αθήνα και να καταλάβει την εξουσία, στάλθηκε από τη Βοιωτία στην Ήπειρο για να κυνηγήσει τις ασήμαντες πολιτικά και στρατιωτικά δυνάμεις του Ναπολέοντα Ζέρβα...

Έτσι, δύο μόλις μήνες ύστερα από τη συγκρότηση της “κυβέρνησης του βουνού” το Μάρτιο του 1944, στις 17-20 Μαΐου 1944, πραγματοποιείται το **Συνέδριο του Λιβάνου, όπου συνάπτεται η ομώνυμη Συμφωνία**. Πέρα από το στρατηγικό λάθος να παζαρέψει για να μοιραστεί με τους εκπροσώπους της αστικής τάξης που ήταν στο εξωτερικό την εξουσία που είχε κερδηθεί με τα όπλα, η συμφωνία αυτή είναι μνημείο παραβίασης κάθε έννοιας αλλά και στοιχειώδους αίσθησης του συσχετισμού δυνάμεων, καθώς:

- Πρωθυπουργός της κυβέρνησης αναλαμβάνει ο Γ. Παπανδρέου. Ο προτεινόμενος από το ΕΑΜ Αλέξανδρος Σβώλος δεν αναλαμβάνει αντιπρόεδρος, ενώ τα υπουργεία Εσωτερικών και Στρατιωτικών, που διεκδικούσε το ΕΑΜ, τέθηκαν εκτός διαπραγμάτευσης. Με αυτά δεδομένα, το ΕΑΜ καταλαμβάνει το 25% (αντί για το 50%) των υπουργείων (5 υπουργεία).
- Αποφασίζεται “*Η ενοποίησης και πειθάρχησης υπό τας διαταγάς της κυβερνήσεως εθνικής ενώσεως και του Συμμαχικού Στρατηγείου όλων των ανταρτικών σωμάτων της ελευθέρας Ελλάδος*”.
- Αποφασίζεται η “*κατάργησης της εαμικής τρομοκρατίας εις την ελληνικήν ύπαιθρον και η παγίωσις της προσωπικής ασφαλείας και της πολιτικής ελευθερίας του λαού, όταν και όπου ο κατακτητής αποσύρεται*”, ενώ δεν καταδικάζεται

η δράση των Ταγμάτων Ασφαλείας και δεν γίνεται καμία αναφορά στην Εθνική Αντίσταση στην Ελλάδα!

Και με λίγα λόγια, η ηγεσία του ΚΚΕ παραδίδει την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία στην αστική τάξη και το βρετανικό ιμπεριαλισμό!

Ακολουθεί η **Συμφωνία της Καζέρτας**, το Σεπτέμβριο του 1944, που αποτελεί υλοποίηση της Συμφωνίας του Λιβάνου. Βάσει αυτής, όλες οι ανταρτικές δυνάμεις που δρούσαν στην Ελλάδα θα υπάγονταν στις διαταγές της κυβέρνησης “εθνικής ενότητας”, η οποία θα τις έθετε υπό τις διαταγές του Βρετανού στρατηγού Σκόμπι για να τεθούν στην υπηρεσία του “συμμαχικού αγώνος”! Την 1η Δεκεμβρίου 1944 με την 58422 Εγκύκλιο του υπουργείου δικαιοσύνης της κυβέρνησης του Γ. Παπανδρέου καταργούνται οι θεσμοί λαϊκής εξουσίας...

Η **Συμφωνία της Βάρκιζας** (12 Φεβρουαρίου 1945) ήταν ο τελευταίος σταθμός της παράδοσης ενός νικηφόρου κινήματος στην εκδικητική μανία της αστικής τάξης, του ιμπεριαλισμού και των Ταγμάτων Ασφαλείας, με τον αφοπλισμό του ΕΛΑΣ. Προηγήθηκε ο Δεκέμβρης του '44, όταν η κυβέρνηση “εθνικής ενότητας” και ο βρετανικός ιμπεριαλισμός προκάλεσαν “την στάσιν” σύμφωνα με τα λόγια του Γ. Παπανδρέου, δηλαδή την εξέγερση του λαού της Αθήνας, που παρά τον ηρωισμό της, με τα λιανοντούφεκα του εφεδρικού ΕΛΑΣ δεν κατάφερε να τα βάλει με τις υπέρτερες βρετανικές δυνάμεις και τα Τάγματα Ασφαλείας.

Ό,τι χρειάζεται να ξέρουμε για το πώς είδε η αστική τάξη όλη αυτή τη διαδρομή, το εξέφρασε με παροιμιώδη κυνισμό ο Γεώργιος Παπανδρέου, δοτός πρωθυπουργός της κυβέρνησης “εθνικής ενότητας” και όργανο του βρετανικού ιμπεριαλισμού, στο απόσπασμα που παραθέτουμε στην αρχή του άρθρου...

Να πάρουμε ή να “μοιραστούμε” την εξουσία;

Η πανουργία της Ιστορίας θέλησε ώστε ο ίδιος ακριβώς λόγος που

οδήγησε στη ραγδαία μαζικοποίηση του ΕΑΜικού κινήματος και στην εποποιία της Αντίστασης, να ευθύνεται και για το γεγονός ότι η στρατηγική της ηγεσίας του ΚΚΕ κατέρρευσε με πάταγο σε λίγους μόλις μήνες: η γερμανική κατοχή διέλυσε όχι μόνο οποιαδήποτε έννοια ηγεμονίας της αστικής τάξης, αλλά και την ίδια την πολιτική της εκπροσώπηση και παρουσία στην Ελλάδα. Το μέρος της που συντάχθηκε με τη γερμανική στρατιωτική διοίκηση, οι Ράλληδες, οι ταγματασφαλίτες και οι μαυραγορίτες, κέρδισαν το μίσος των λαϊκών στρωμάτων, ενώ πολιτικά δεν ήταν παρά απόφυση του κατοχικού καθεστώτος. Το “δημοκρατικό” της -και προσδεμένο στο βρετανικό ιμπεριαλισμό- τμήμα ήταν εκτός Ελλάδας. Τα απομεινάρια του αστικού στρατού ήταν στη Μ. Ανατολή και δοκιμάστηκαν από μια εξέγερση δημοκρατικών και αριστερών στρατιωτών και αξιωματικών. Το πολιτικό και στρατιωτικό κενό που δημιουργήθηκε, κατέλαβαν το ΕΑΜ και ο ΕΛΑΣ.

Με την αποχώρηση των γερμανικών κατοχικών δυνάμεων, το ερώτημα ήταν ένα: θα καταλάμβανε το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ “όλη την εξουσία”, μπαίνοντας θριαμβευτικά στην Αθήνα, ή θα τη “μοιραζόταν” με την αστική τάξη στο πλαίσιο της αποκατάστασης μιας ενιαίας “εθνικής εξουσίας”;

Όχι μόνο η συγκεκριμένη εκτίμηση του συσχετισμού δυνάμεων αλλά και η κοινή λογική έλεγαν ότι το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μπορούσε και έπρεπε να πάρει “όλη την εξουσία”. Η στρατηγική της ηγεσίας του ΚΚΕ όμως έλεγε άλλα:

α) Ότι η Ελλάδα ήταν “αστικοτσιφλικάδικος” κοινωνικός σχηματισμός και άρα ο χαρακτήρας της επανάστασης θα ήταν αστικοδημοκρατικός και όχι σοσιαλιστικός. (ήδη από την 6η Ολομέλεια του 1934, στρατηγική των “λαϊκών μετώπων”)

β) Ότι η αντίσταση ήταν “εθνική” και ο στόχος ήταν η “Λαϊκή Δημοκρατία” (αποφάσεις 8ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του ΚΚΕ, Γενάρης του 1942), ένα απαραίτητο στάδιο για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων στην Ελλάδα, η οποία δεν έχει ολοκληρώσει ακόμα τον αστικοδημοκρατικό της μετασχηματισμό.

γ) Ότι ο χαρακτήρας του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν αντιφασιστικός και όχι ιμπεριαλιστικός, άρα έπρεπε να συμπηχθεί “αντιφασιστική συμμαχία” με τους “συμμάχους” “δημοκρατικούς” ιμπεριαλιστές.

Τα τρία αυτά σε συνδυασμό σημαίνουν ένα πράγμα: δεν είναι “ώριμες” οι συνθήκες για να αμφισβητήσουμε την οικονομική και πολιτική εξουσία της αστικής τάξης. Δεν είναι “ώριμες” οι συνθήκες για να πάρει η εργατική τάξη και οι σύμμαχοί της (αγροτιά και μικροαστικά στρώματα των πόλεων) όλη την εξουσία. Ακόμη και όταν με τον αγώνα τους την έχουν κατακτήσει κατά 90%, δεν πρέπει να τη “μονοπωλήσουν”, αλλά να τη “μοιραστούν” στο πλαίσιο μιας “εθνικής” συμμαχίας. Που στην πράξη σημαίνει να τη “μοιραστούν” με την αστική τάξη. **Αυτή ήταν η στρατηγική ιδέα που εξηγεί την αλληλουχία των γεγονότων Λίβανος – Καζέρτα – Βάρκιζα.**

Μόνο που η αστική τάξη απέδειξε για μία ακόμη φορά ότι δεν έχει καμιά διάθεση να “μοιραστεί” την εξουσία της, όπως εξήγησε με αφοπλιστικό κυνισμό ο Γεώργιος Παπανδρέου... Αν η “ώρα της αλήθειας” για τη στρατηγική της ηγεσίας του ΚΚΕ ήταν η Βάρκιζα, η “ώρα της αλήθειας” για τη στρατηγική της αστικής τάξης ήταν ο Δεκέμβρης!

Κάποιοι, προσπαθώντας να διασώσουν τη στρατηγική των “λαϊκών μετώπων” και του ενδιάμεσου σταδίου της “Λαϊκής Δημοκρατίας”, λένε ότι με την ίδια ακριβώς στρατηγική ο Τίτο νίκησε – άρα δεν φταίει η στρατηγική, φταίνε οι συγκεκριμένες τακτικές επιλογές της ηγεσίας. Το επιχείρημα είναι κενό περιεχομένου. **Πρώτο**, γιατί χωρίς το στρατηγικό “υποβολέα” τα λάθη που οδήγησαν στο Λίβανο, την Καζέρτα και τη Βάρκιζα θα ήταν απλώς αδιανόητα. Χωρίς αυτό το στρατηγικό πλαίσιο, η όποια ανικανότητα της ηγεσίας δεν θα ήταν αρκετή από μόνη της για να προκαλέσει μια τέτοια καταστροφή. **Δεύτερο**, γιατί ο Τίτο παραβίασε στην πράξη αυτή τη στρατηγική όσον αφορά το ζήτημα της εξουσίας: πήρε όλη την εξουσία, δηλαδή απαλλοτρίωσε τόσο την οικονομική όσο και την πολιτική εξουσία της αστικής τάξης. Δεν ολοκλήρωσε κάποιον “αστικοδημοκρατικό μετασχηματισμό” ούτε

“ανάπτυξε τις παραγωγικές δυνάμεις” με καπιταλιστικούς όρους. (Τι καθεστώς ήταν αυτό που προέκυψε ύστερα από την απαλλοτρίωση της αστικής τάξης, είναι ένα άλλο ζήτημα – σε αυτό, ναι, έπαιξε ρόλο κατά κύριο λόγο η ανυπαρξία επαναστατικού κόμματος και στρατηγικής για τη σοσιαλιστική επανάσταση, όπως και πολλά άλλα πράγματα, αλλά αυτό είναι μια άλλη συζήτηση.)

Το ιστορικό δίδαγμα, που υπογραμμίζουν και πολλές άλλες ιστορικές εμπειρίες, είναι το εξής: Όταν ένα επαναστατικό κίνημα αρνείται να πάρει “όλη την εξουσία” τη στιγμή που οι ιστορικές συνθήκες τού προσφέρουν αυτή τη δυνατότητα, είναι καταδικασμένο να γευτεί την εκδικητική μανία και την τρομοκρατική παλινόρθωση της εξουσίας της αστικής τάξης. Η οποία γνωρίζει πολύ καλά ότι η εξουσία δεν “μοιράζεται” ανάμεσα στις ανταγωνιστικές τάξεις και τους πολιτικούς τους εκπροσώπους, και γι’ αυτό τη θέλει ολόκληρη για τον εαυτό της.

“Εθνική ενότητα” και ταξική πάλη

Κάποιοι λένε ότι ο λαϊκός χαρακτήρας του ΕΑΜικού κινήματος “προδόθηκε” με τη στρατηγική στροφή της ηγεσίας του ΚΚΕ από τα τέλη του 1943, όπως συστηματοποιήθηκε στις αποφάσεις της 10ης Ολομέλειας της Κ.Ε. του τον Ιανουάριο του 1944, όταν στοχοθετήθηκε η κυβέρνηση “εθνικής ενότητας”.

Ο ισχυρισμός αυτός είναι λαθεμένος. Ότι μέχρι τις αρχές του 1944 κυριαρχούσε ο “λαϊκός” χαρακτήρας στο ΕΑΜικό κίνημα, οφείλεται στο γεγονός ότι ο πόλεμος δεν είχε ακόμη κριθεί, η αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων δεν ήταν ακόμη ορατή και άρα δεν είχε τεθεί άμεσα το ζήτημα της εξουσίας με τη μορφή του ερωτήματος “ποια εξουσία θα αντικαταστήσει την εξουσία των στρατευμάτων κατοχής και των δωσίλογων συνεργατών τους”; Το γεγονός ότι δεν είχε τεθεί το ζήτημα της εξουσίας με αυτό τον άμεσο και συνολικό τρόπο, επέτρεψε στα εργατικά και λαϊκά χαρακτηριστικά του ΕΑΜικού κινήματος να δίνουν τον τόνο, **παρά**

και ενάντια στην “εθνική” στρατηγική της ηγεσίας του ΚΚΕ, που ήταν τέτοια εξαρχής και δεν έγινε τέτοια από τα τέλη του 1943. Απλώς μέχρι τα τέλη του 1943 – αρχές του 1944 αυτή η στρατηγική είχε για αντικειμενικούς λόγους ένα περιορισμένο πεδίο εφαρμογής. Όταν άνοιξε διάπλατα το ζήτημα της εξουσίας, τότε άνοιξαν διάπλατα και οι ορίζοντες εφαρμογής της “εθνικής” στρατηγικής της ηγεσίας του ΚΚΕ, οδηγώντας σε λίγους μήνες στο Λίβανο, την Καζέρτα και τη Βάρκιζα.

Στο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής της μέχρι και τα τέλη του 1943, ωστόσο, έγινε προσπάθεια να εφαρμοστεί πάση δυνάμει: “προξενεύοντας” στον Άρη διάφορους “αντιστασιακούς” σαν τον Ψαρρό και τον Ναπολέοντα Ζέρβα, ανοίγοντας διαύλους στρατιωτικής συνεργασίας με τους Βρετανούς “συμμάχους”, εξαντλώντας τα περιθώρια για την άκριτη ένταξη αστών πολιτικών (που ήταν ένθερμοι υποστηρικτές της συγκρότησης κυβέρνησης “εθνικής ενότητας”) στο ΕΑΜ αλλά και στην ΠΕΕΑ και αναγνωρίζοντάς τους δυσανάλογα μεγάλο “ειδικό βάρος” και ρόλο. Στον αντίποδα, η καταγγελία και η υπονόμευση αυθόρμητων λαϊκών πρακτικών απαλλοτρίωσης των τσιφλικάδων στην ύπαιθρο και εργατικής πάλης (κι όχι εθνικής ενότητας) στις πόλεις, στηρίζονταν στα επιχειρήματα ότι αυτά περιορίζουν την “κοινωνική βάση” του αγώνα, που είναι “εθνικός” και έχει στόχο τη “Λαϊκή Δημοκρατία”.

Το ιστορικό δίδαγμα είναι ότι οι “εθνικές συναινέσεις”, που ξεκινούν με πατριωτική ρητορεία, συνεχίζονται με πατριωτικές συμμαχίες και κλιμακώνονται με συμμαχίες με τμήματα και πολιτικά κόμματα της αστικής τάξης, στο τέλος καταλήγουν στη ρεβανσιστική ή και τρομοκρατική παλινόρθωση της αστικής εξουσίας. Χωρίς την ταξική αναφορά στις “δύο πατρίδες” (την “πατρίδα των εργαζομένων” και την “πατρίδα της αστικής τάξης”), που το ένστικτο του Άρη (χωρίς αναφορές στον Λένιν, τον Τρότσκι και τη Λούξεμπουργκ) απέδωσε με τα γνωστά λόγια γι’ αυτούς που βγάζουν τα λεφτά τους έξω και γι’ αυτούς που μένουν εδώ “μαζί με τις πεζούλες τους”, τα παιχνίδια με τον “πατριωτισμό” είναι υποταγή στην αστική πολιτική και την

αστική τάξη!

Η ιδέα της “αυτοδιάλυσης” του ΚΚΕ!

Οι έσχατες συνέπειες το σταλινικού εκφυλισμού...

Η αναζήτηση των αιτιών της ήττας στην εξωτερική παρέμβαση του σταλινικού κέντρου, στο πλαίσιο ιδιαίτερα της Συμφωνίας της Γιάλτας, έχει ασφαλώς βάση. Δεν πρόκειται όμως για “στιγμιαίο αδίκημα” ούτε απλώς για ζήτημα γεωπολιτικών διευθετήσεων μεταξύ του δυτικού ιμπεριαλισμού και της Σοβιετικής Ένωσης. Αντίθετα, πρόκειται για τις έσχατες διαλυτικές επιπτώσεις της στρατηγικής των λαϊκών μετώπων, των εκτιμήσεων για το χαρακτήρα του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού (αστικοτσιφλικάδικος), του στρατηγικού στόχου για τη Λαϊκή Δημοκρατία και του χαρακτήρα της επανάστασης που θα είναι λαϊκός-δημοκρατικός και όχι σοσιαλιστικός, αλλά και των αλληπάλληλων ζιγκ ζαγκ και του εκφυλισμού της διεθνούς πολιτικής του σοβιετικού κράτους. Όλα αυτά δεν ήταν “στιγμιαία” λάθη ή επιλογές, αλλά είχαν εδραιωθεί με τη στροφή της Κομιντέρν από τη σεχταριστική στρατηγική της 3ης περιόδου στα λαϊκά μέτωπα, ήδη από τις αρχές προς μέσα της δεκαετίας του '30, και στην Ελλάδα από το 1934 (6η Ολομέλεια).

Στην 6η Ολομέλεια της Κ.Ε. του ΚΚΕ το 1934 και στο 5ο του Συνέδριο λίγους μήνες αργότερα, η στρατηγική του κόμματος προσαρμόστηκε στη στρατηγική στροφή της Κομιντέρν. Η εξειδίκευσή της στην Ελλάδα όριζε ότι «η επικείμενη επανάσταση των εργατών και αγροτών στην Ελλάδα θα έχει αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα με τάσεις γρήγορης μετατροπής σε προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση», ανατρέποντας την απόφαση του προηγούμενου συνεδρίου του 1930, που προέβλεπε ότι η επανάσταση στην Ελλάδα θα είναι «προλεταριακή που θάχει να εκπληρώσει και καθήκοντα αστικοδημοκρατικά μεγάλης ευρύτητας». Η διαφορά δεν έγκειται στο βαθμό και τους ρυθμούς εφαρμογής σοσιαλιστικών μέτρων, αλλά στο χαρακτήρα του κράτους και του

καθεστώτος που θα προέκυπτε από την επανάσταση, δηλαδή στο ποια τάξη θα κατείχε την εξουσία, και ακόμη πιο συγκεκριμένα αν θα απαλλοτριωνόταν η οικονομική και πολιτική εξουσία της αστικής τάξης.

Ο αστικοδημοκρατικός χαρακτήρας της επανάστασης σήμαινε πολύ απλά ότι η επανάσταση δεν θα απαλλοτρύνει άμεσα την οικονομική και πολιτική εξουσία της αστικής τάξης” και έτσι το νέο καθεστώς θα είχε τα χαρακτηριστικά “λαϊκής δημοκρατίας”, στο πλαίσιο της οποίας η εξουσία θα μοιραζόταν ανάμεσα στην εργατική τάξη, τη δημοκρατική πτέρυγα της αστικής τάξης και την αγροτιά. Επρόκειτο για επαναφορά της στρατηγικής των Μενσεβίκων στη Ρώσικη Επανάσταση, που πολύ πριν την Ελλάδα δοκιμάστηκε στην Κίνα στη δεκαετία του '20 (είσοδος του ΚΚ στο αστικό-εθνικιστικό Κουόμιτανγκ του Τσανγκ Και Σεκ και σφαγή των Κομμουνιστών το 1927).

Τις εκφυλιστικές επιπτώσεις αυτού του στρατηγικού πλαισίου ήρθε να επιτείνει ο καθορισμός του χαρακτήρα του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου σαν “αντιφασιστικού” και όχι ιμπεριαλιστικού, που εισήγαγε και τη διάσταση της “αντιφασιστικής συμμαχίας” με τους “δημοκράτες” Βρετανούς, Αμερικανούς και Γάλλους ιμπεριαλιστές.

Ο Λίβανος, η Καζέρτα και η Βάρκιζα εξηγούνται απόλυτα από αυτή τη βαριά στρατηγική κληρονομιά. Το στοιχείο της ανικανότητας και η εντυπωσιακή απώλεια κάθε αίσθησης συσχετισμού δύναμης έπαιξαν ασφαλώς και αυτά το ρόλο τους, αλλά -όπως έχουμε πει και παραπάνω- από μόνα τους δεν θα ήταν αρκετά για να οδηγήσουν σε μια τέτοια καταστροφή.

Στην αρθρογραφία στο χώρο της Αριστεράς για το Μεσοπόλεμο και τη “μεγάλη δεκαετία” 40 – '49, από μια ορισμένη πλευρά παρουσιάζεται η στροφή στα λαϊκά μέτωπα σαν στροφή στη μαζική πολιτική που “ανέστησε” τα Κ.Κ., τα μαζικοποίησε και τους επέτρεψε να ηγηθούν μαζικών κινήσεων αντίστασης στη γερμανική κατοχή – όπως του ΕΑΜ – ΕΛΑΣ στην Ελλάδα. Αναμφίβολα η στρατηγική στροφή που έγινε ύστερα από την καταστροφική

εμπειρία του ακραίου σεχταρισμού της “τρίτης περιόδου” ήταν αναγκαία. Αναμφίβολα επίσης, η οργάνωση μαζικών κινημάτων αντίστασης στη γερμανική κατοχή σε σειρά ευρωπαϊκών χωρών ήταν απολύτως σωστή επιλογή. Με τρεις σημαντικές διαφορές: Πρώτο, ότι η στρατηγική στροφή στα λαϊκά μέτωπα δεν ήταν μια αθώα στροφή στη μαζική πολιτική. Τα λαϊκά μέτωπα δεν ήταν αποκατάσταση της πολιτικής του ενιαίου μετώπου, δηλαδή του μετώπου των εγγατικών κομμάτων, αλλά η υιοθέτηση μιας τακτικής συμμαχιών και με τα “δημοκρατικά” κόμματα του χρηματιστικού κεφαλαίου (π.χ. Ριζοσπαστικό κόμμα στη Γαλλία). Δεύτερο, η πολιτική αυτή συμμαχιών στην Ελλάδα συνυφάνθηκε με τη στρατηγική της αστικοδημοκρατικής επανάστασης, που σήμαινε ότι “μοιραζόμαστε” την εξουσία με τα “δημοκρατικά” τμήματα της αστικής τάξης και τους πολιτικούς της εκπροσώπους. Τρίτο, η συγκρότηση μαζικών κινημάτων αντίστασης στη γερμανική κατοχή ήταν σωστή, αλλά ο χαρακτηρισμός του πολέμου σαν αντιφασιστικού απάλλασσε τους “δημοκράτες” δυτικούς ιμπεριαλιστές, τους ανδείκνυε σε “συμμάχους” στον αντιφασιστικό αγώνα και έβγαζε άλλο ένα “μερίδιο εξουσίας” σ’ αυτούς.

Οι εκφυλιστικές συνέπειες αυτών των στρατηγικών λαθών οδήγησαν την ηγεσία του ΚΚΕ ένα βήμα πριν την υλοποίηση απόφασης για μια ιδιότυπη... “αυτοδιάλυση” του κόμματος. Τον Ιούνιο του 1943 το Π.Γ. του ΚΚΕ, “εμπνεόμενο” από τη διάλυση της Κομιντέρν και στη βάση των εκτιμήσεων για την έκβαση του πολέμου, διατυπώνει το πρόγραμμα της “λαϊκής δημοκρατίας”, ενώ ο Γιάννης Ιωαννίδης, πανίσχυρος οργανωτικός γραμματέας του ΚΚΕ από το 1943, θα προτείνει τη μετατροπή του ΚΚΕ από κόμμα της εργατικής τάξης σε “κόμμα όλου του λαού” στο πλαίσιο της δημιουργίας ενός “ενιαίου ομόσπονδου κόμματος της λαϊκής δημοκρατίας”. Η ιδέα ήταν να ενοποιηθεί το ΚΚΕ με όλα τα κόμματα και οργανώσεις που θα συμφωνούσαν στην εγκαθίδρυση της “λαϊκής δημοκρατίας” και να κατέβει στις εκλογές για να πάρει την πλειοψηφία. Το ΚΚΕ θα συμμετείχε στο ευρύτερο ομοσπονδιακό κόμμα της “λαϊκής δημοκρατίας” διαρτηρώντας την οργανωτική του αυτοτέλεια, αλλά θα υποτασσόταν στις αποφάσεις του ανώτερου

οργάνου του ομοσπονδιακού κόμματος της “λαϊκής δημοκρατίας” που θα αναδεικνυόταν από όλα τα κόμματα και οι αποφάσεις του θα ήταν δεσμευτικές για όλους. Ενώ ο πόλεμος μαινόταν, ο Στάλιν διέλυε την Κομιντέρν. Και ενώ ο ΕΛΑΣ απελευθέρωνε με τα όπλα το μεγαλύτερο μέρος της χώρας, η ηγεσία του ΚΚΕ ετοίμαζε την “αυτοδιάλυση” του ΚΚΕ και την... πανηγυρική ίδρυση της “λαϊκής δημοκρατίας” μέσα από εκλογές στις οποίες θα συμμετείχε μέσα από τις γραμμές του ομόσπονδου κόμματος της “λαϊκής δημοκρατίας”! Ένα μίγμα ακραίου εκφυλισμού και κοινοβουλευτικών αυταπατών που δεν έπεσαν από τον ουρανό, αλλά ήταν το “σάπιο φρούτο” του σταλινικού εκφυλισμού και είχε πίσω του μακρά προΐστορία.

Βεβαίως η ιστορία διέλυσε με τραγικό τρόπο αυτές τις αυταπάτες και αυτά τα σχέδια, αλλά και μόνο το γεγονός ότι βρήκαν έδαφος να αναπτυχθούν και να ηγεμονεύσουν στην ηγεσία του ΚΚΕ σε συνθήκες ένοπλης αναμέτρησης λέει πολλά και εξηγεί πολλά...